

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Stelseltoezicht voor bekostigde onderwijsinstellingen in het mbo

Deze hand-out is opgesteld naar aanleiding van de informatiebijeenkomsten met bestuurders/directeuren van bekostigde mbo-instellingen op 14 en 19 december 2022.

Waarom stelseltoezicht?

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs. Dit doet de inspectie onder andere door bij instellingen langs te gaan, om daar te kijken hoe het bestuur de kwaliteit borgt en op de werkvloer te beoordelen hoe die kwaliteit is.

Maar kwaliteit van onderwijs kan niet alleen worden gewaarborgd met toezicht op individuele scholen. Sommige ontwikkelingen spelen door het hele onderwijsveld heen. Vanuit het toezichtsperspectief is het in zulke gevallen niet effectief om naar afzonderlijke opleidingen of schoolbesturen te kijken om deze thema's in kaart te brengen. Deze ontwikkelingen stijgen namelijk boven de individuele opleidingen en besturen uit.

Daarom houdt de inspectie ook toezicht op het onderwijsstelsel. In dit stelseltoezicht probeert de inspectie zicht te krijgen op bepaalde trends en ontwikkelingen die invloed hebben op de kwaliteit van het onderwijs. Hoe gaat het bijvoorbeeld met een specifieke sector? Hoe reageert het onderwijsveld op nieuwe behoeften vanuit de samenleving? Om dit soort overkoepelende kwesties in kaart te brengen, doen we onderzoek bij scholen en instellingen en verzamelen we relevante informatie. Ook kijken we naar het stelsel zodat we problemen, maar ook 'best practices', kunnen agenderen bij de juiste partijen. We hopen met ons stelseltoezicht op een effectieve manier positief bij te dragen aan de kwaliteit van het onderwijs in brede zin.

(zie ook: [Stelseltoezicht | De werkwijze van de inspectie | Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#))

Hoe werkt het stelseltoezicht?

Op basis van trends, ontwikkelingen en de onderzoeksinformatie waarover de inspectie beschikt worden er thema's gekozen waar de inspectie extra aandacht aan wil besteden. Dit kunnen zowel sectoroverstijgende als sectorspecifieke thema's zijn. Deze thema's kunnen ook aangedragen worden tijdens het jaargesprek. U ontvangt een afzonderlijke hand-out met een uitleg over de verdere betekenis van het jaargesprek. De inspectie probeert een goed beeld te krijgen van wat er precies speelt rondom deze thema's. Dat kan de inspectie bijvoorbeeld doen door rondetafelgesprekken te organiseren, bij uw instelling langs te komen om daar mensen te interviewen of (les)observaties te doen. Ook voert de inspectie geregeld data-analyses uit om beter zicht te krijgen op de ontwikkelingen binnen het onderwijsstelsel.

Wanneer de inspectie een beeld heeft opgehaald uit het veld, wordt bepaald hoe we deze thema's het beste onder de aandacht kunnen brengen van de juiste partijen in het veld. Dit doen we op verschillende manieren. Onze bevindingen kunnen bijvoorbeeld aanleiding geven tot verdiepend onderzoek of het organiseren van een congres of webinar. Daarnaast kunnen onze bevindingen worden opgenomen in de Staat van het Onderwijs, waar de inspectie de kwaliteit en ontwikkelingen in het onderwijsstelsel beschrijft. We kunnen er ook voor kiezen om onze bevindingen bij het ministerie of de NRTO te adresseren.

Wat de inspectie in het stelseltoezicht tegenkomt kan echter ook ons instellingstoezicht versterken, bijvoorbeeld als onderzoek aanleiding geeft om tijdens het vierjaarlijks onderzoek extra aandacht te besteden aan een van onze stelselthema's.

Aan de hand van deze activiteiten proberen we binnen het werkveld een groter bewustzijn te creëren op de onderzochte thema's. Als het opgehaalde beeld hier aanleiding toe geeft, stimuleren we ook gerichte acties vanuit het werkveld. Zo hoopt de inspectie ook op stelselniveau de kwaliteit van het onderwijs te kunnen borgen voor de mbo-student.

Aan welke thema's besteedt de inspectie het komende jaar extra aandacht?

Binnen de sector mbo zal er het komende jaar aandacht worden besteed aan vijf overkoepelende thema's.

1. **Geijke kansen** - In de Staat van het Onderwijs en vanuit de SER constateren we al langer dat er kansenongelijkheid bestaat in het onderwijs. In sommige gevallen ontstaat deze kansenongelijkheid al voordat studenten het mbo instromen; in sommige gevallen wordt de kansenongelijkheid verder vergroot in het mbo. Leerlingen en studenten moeten rond de overgangen in ons stelsel gelijke kansen hebben. Ook verschillen tussen scholen die gelijke kansen negatief beïnvloeden zijn onwenselijk. Wat doen onderwijsinstellingen hier aan en hoe houden we hier toezicht op?
2. **Flexibilisering** - Onder andere door de opkomst van het LLO ontstaat er een waaier aan flexibele varianten van mbo-opleidingen, al dan niet gericht op een diploma. In ons onderzoek willen we meer zicht krijgen op deze trajecten en initiatieven, teneinde te waarborgen dat het onderwijsstelsel waardevolle diploma's oplevert en dat invulling wordt gegeven aan de maatschappelijke functie van het onderwijs.
3. **Onderwijs & arbeidsmarkt** - Een belangrijke functie van het middelbaar beroepsonderwijs is het voorbereiden van studenten op de arbeidsmarkt. Een mbo-diploma moet waarde hebben voor werkgevers en studenten moeten met een diploma aan de slag kunnen. We willen beter zicht krijgen op de aansluiting van het middelbaar beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt, mede gezien de wettelijke taken die het onderwijs hierbij heeft. Voor een nadere verkenning van de problematiek gaan we in gesprek met mbo-instellingen in verschillende arbeidsmarktregio's. Dit doen we aan de hand van beschikbare cijfers en onderzoek over de arbeidsmarktsituatie.
4. **Governance** - Voorwaarde voor goed onderwijs is goed functionerende onderwijsorganisaties die goed worden bestuurd. Daarom kijken we naar de governance en bij bekostigde instellingen ook naar het samenspel binnen de governancedriehoek, dus tussen besturen, raden van toezicht en de medezeggenschapsorganen (ondernemingsraad en studentenraad). Omdat de complexiteit van verschillende maatschappelijke opgaven besturen aanzet tot allerlei vormen van samenwerking, verkennen we in het bijzonder de samenwerkingen vanuit het governanceperspectief. Deze samenwerkingen hebben een direct effect op het onderwijs. De inspectie wil daarom beter zicht krijgen op hoe er vanuit de onderwijsinstellingen gestuurd wordt op deze samenwerkingen, bijvoorbeeld in netwerken gericht op goede zorg en begeleiding van studenten, maar ook samenwerkingen tussen bekostigde en niet-bekostigde instellingen en tussen onderwijs en werkveld in publiek-private samenwerkingsconstructies. Daarbij is het niet altijd helder hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld. We voeren meerdere verkenningen uit waarvoor we in gesprek gaan met de instellingen.
5. **Sociale veiligheid & studentenwelzijn** - Vanuit de maatschappij is er veel aandacht voor de sociale veiligheid en ook in het onderwijs komen er signalen tot ons dat het studentenwelzijn soms onder druk staat. Denk bijvoorbeeld aan grensoverschrijdend gedrag, terwijl ook steeds duidelijker wordt dat de pandemie veel effect heeft gehad op de mentale gezondheid van studenten. De inspectie wil bekijken hoe er in het mbo wordt omgegaan met dit soort vraagstukken en hoe we het toezicht hierop kunnen aanscherpen.

Naast deze thema's die specifiek binnen de sector mbo gelden, worden sectoroverstijgende onderwerpen opgenomen in het stelseltoezicht. Denk dan bijvoorbeeld aan onderzoeken naar basisvaardigheden en professionaliseringsactiviteiten van instellingen voor hun onderwijsprofessionals.

Wat merkt u van het stelseltoezicht?

Net zoals bij het reguliere instellingstoezicht kunt u uitgenodigd worden om mee te werken aan ons stelselonderzoek. Of u benaderd wordt, hangt van een aantal factoren af. Bijvoorbeeld het aantal studenten, het specifieke onderwerp of de regio waarin uw instelling opereert, kan reden voor de inspectie zijn om u uit te nodigen. Onze bevindingen delen we met het veld. Tevens zullen wij onze stelselactiviteiten na afloop met u evalueren.

Veel gestelde vragen

- Moet ik als instelling meewerken aan een stelseltoezicht van de Inspectie van het Onderwijs?

Ja. We verwachten van instellingen dat ze een bijdrage leveren aan de activiteiten die we binnen het stelseltoezicht uitvoeren. We verlangen dit omdat stelseltoezicht onderdeel is van onze wettelijke taak als toezichthouder zoals vastgelegd in de Wet op het onderwijstoezicht (om precies te zijn: artikel 3, eerste lid, sub d, artikel 4, vierde lid, en artikel 8, eerste lid, WOT).

Daarnaast is het van belang om een representatief beeld te krijgen van het stelsel. Overigens is het vaak voldoende om met een deel van de instellingen in gesprek te gaan. U zult dus niet voor elk stelselonderzoek worden benaderd voor deelname.

- Wat heb ik als een mbo-instelling aan het stelseltoezicht?

- De best practices die tijdens onderzoeken worden opgehaald, delen wij met het veld.
- Thema's en problemen waarover wij tijdens onderzoeken bij instellingen horen, kunnen wij aankaarten bij partijen die invloed hebben op meer dan individuele instellingen. Denk bijvoorbeeld aan: welke regels knellen bij flexibilisering.
- Verder gaan wij tijdens onze themaonderzoeken met nadruk de dialoog aan, waardoor u uw inzichten, ervaringen en opvattingen breder kunt delen. Zeker ook als het over het toezicht gaat. Bijvoorbeeld over wat de netwerksamenleving betekent voor mbo-instellingen en voor het toezicht.

- Wat zien we als instelling terug van het stelseltoezicht?

Over onze bevindingen koppelen we breed terug aan de instellingen. Ook als uw instelling niet gevraagd is om deel te nemen aan een stelselonderzoek, hoort u dus over onze resultaten. Zo worden de stelselthema's stelselbreed geadresseerd.

Meer vragen?

Hebt u andere vragen over het stelseltoezicht of over een van onze onderzoeksthema's? Dan kunt u altijd contact opnemen met de contactinspecteur van uw instelling.

Disclaimer

Deze hand-out is bedoeld om informatie te verstrekken over het stelseltoezicht naar aanleiding van digitale bijeenkomsten voor bestuurders van bekostigde onderwijsinstellingen.

Aan deze hand-out kunnen geen rechten worden ontleend.